

MAANPUOLUSTUKSEMME KEHITYSNÄKYMIÄ 1990-LUVULLA

**Puolustusministeri Ole Norrbackin puhe
Suomen Sotatieteellisessä seurassa 17. 4. 1989**

Arvoisat Sotatieteellisen Seuran jäsenet!
Hyvät kuulijat!

Suurvallat karsivat aseistustaan. Joukkoja luvataan vähentää. START-neuvotte-
lut käynnistyvät uudelleen. ETYK-valtiot neuvottelevat jatketuista toimista luotta-
muksen ja turvallisuuden edistämiseksi. Naton ja Varsovan-liiton maat keskustelevat
tavanomaisten asevoimien pienentämisestä ja vakauden sekä turvallisuuden aikaan-
saamisesta "alemmasteisten tavanomaisten asevoimien tasapainolla" kuten
sanonta kuuluu. Kansainvälinen tilanne on murroskohdassa. Muutoksen merkkejä
on selvästi nähtävissä. Toisen maailmansodan Euroopalle asettama pakkopaita,
maanosamme jako kahteen ideologisesti, taloudellisesti ja sotilaallisesti toistensa
kanssa kilpailevaan leiriin, on löystymässä. Sotilaallisten rakenteiden varovainen
purkaminen on mahdollista. Suorat, ihmisten väliset yhteydet valtiollisista rajoista
huolimatta ovat lisääntymässä. YK:n arvovalta on kohentunut. Usko valoisampaan
tulevaisuuteen on vahvistunut kaikkialla. Myönteinen kehityssuunta kansainvälisessä
politiikassa on Suomessakin johtanut oikeutettuun optimismiin.

Tämän ohella on myös voitu havaita merkillisiä pelkotilojen ilmauksia.
Päällimmäisenä on julkisuudessa ollut esillä huoli siitä, että ellei Suomi kiireesti
ryhdy riisumaan itseään aseista ja vähentämään joukkojaan joudumme auttamatta
tilanteeseen, jossa hävitämme rauhantahtoisen maineemme. Esimerkkiä olisi siis
näytettävä. Lähtökohta-ajatuksena pidetään sitä, että Suomi ei voi olla reagoimatta
suurvaltojen aseidenriisuntatoimiin. Myös koulutetun reservimme määrä ja maavo-
miemme vahvuus on ollut eräiden kansalaistemme huolen aiheena. On puhuttu
tarpeettomasta ylimitoituksesta. Erityisinä silmätikkuina ovat olleet pyrkimykset
eräiden maavoimiemme tärkeimpien osien varustaminen ajanmukaisella kalustolla,
puhumattakaan ilmavoimiemme auttamatta vanhentuvan torjuntahävittäjäkaluston
korvaamisesta uusilla koneilla. Onko tällaisille ajatuksille löydettävissä asiallisia ja
pitäviä perusteita? Onko näkökulma valittu analysoimalla tilannekehityksen syyt,
seuraukset ja tulevaisuudennäkymät? Mistä aseriisunta ja asevoimien supistaminen
voisivat johtua? Minkälaisia seurauksia kehityksestä saattaa olla? Vastaavatko
maanpuolustukselle annetut tehtävät uhkakuva ja mahdollista kehityssuuntaa?
Soveltuuko puolustusjärjestelmämme annettuihin tehtäviin vielä seuraavalla vuositu-
hannella? Riittävätkö taloudelliset voimavaramme ja miten ne olisi jaettava, jotta
tehtävät voidaan hoitaa valitsemamme doktriinin puitteissa?

Hyvät kuulijat!

Kuvasin johdannossa eräitä maanpuolustuksemme kannalta myönteisiä ja
kielteisiä piirteitä. Kysymysluettelokin oli pitkä. Tyhjentävät vastaukset muodostaisi-

vat monen tutkielman sarjan. Olen maallikko, joka on muutaman vuoden ajan yrittänyt perehtyä maanpuolustusksymyksiin. Siksi voinkin vapaammin tuoda esiin näkemyksiäni asioista. Erehtyminenkin on mahdollista, joskaan poliitikko ei sitä hevin myönnä, ja toivottavasti myös sallittua jopa täällä sotatieteen ammattilaisten keskuudessa.

Suurvaltojen strategiset perusedut ovat muuttumattomat, vaikka menetelmät niiden ylläpitämiseksi muuttuvat. Doktriinien näkyvämpi puolustuksellisuus ja aseiden sekä asevoimien supistaminen ”järkeväen riittävyden tasolle” kuten toinen suurvalta Neuvostoliitto asian ilmaisee, löytänevät perussyynsä rahasta. Suurvalloilla ei ole näköjään enää varaa käyttää valtaisia summia aseisiin. Kehitys on lähtenyt liikkelle etenkin Neuvostoliiton sisäisistä kehitystarpeista. Neuvostoliiton omien, tähän saakka tosin epävirallisten arvioiden mukaan maa on käyttänyt puolustukseensa jatkuvasti noin viidenneksen kansantuotteestaan. Se on estänyt kansantalouden tasapainoisen kehittämisen ja elintason nousun kansalaisten odottamalla tavalla. Myös Yhdysvaltojen valtava ja monivuotinen budjettivaje ja sisäiset sosiaaliset paineet ovat aiheuttaneet tarvetta leikata puolustusmenoja. Suurvallat toimivat omista lähtökohdistaan. Ne eivät ole tehneet ratkaisujaan Maltaan, Luxemburgin tai Suomen erityisen alhaisiin puolustusmenoihin viitaten. Eivät sitä ole tehneet muutkaan maat, vaikka esimerkit ovat olleet tarjolla jo vuosikymmeniä. Kansainvälisessä tilanteessa tapahtunut liennytys tarjoaa myös mahdollisuuden ideologiseen suhdetoimintaan ja rauhantahtoisuuden markkinointiin. Vaikka emme halua epäillä suurvaltojen, erityisesti Neuvostoliiton, vilpittömyyttä tahtoa järkeistää suuria asearsenaaleja kannattaa muistaa, että supistukset Euroopassa koskevat keskimatkan ohjuksia lukuunottamatta pääsääntöisesti vanhoja aseita. Luonnollisen vanhenemisen kokevien asejärjestelmien ylläpito ja varsinkin modernisointi nielisi paljon varoja. Nyt on otollinen tilaisuus päästä niistä eroon ja samalla voi kirkastaa kilpeään maailman silmissä. Julkistettu kuva ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Aseistuksen modernisointi jatkuu johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti kaikilla alueilla. Kaikkien puolustushaarojen aseistusta kehitetään ja asetuotanto jatkuu. Nämä sotilaalliset ohjelmat tähtäävät ensi vuosituuhannelle. Määrälliset supistukset eivät vaikuta aseistuksen laadulliseen kehitykseen hillitsevästi. Päinvastoin on kehitystrendinä selvästi nähtävissä asevoimien sotilaallisen iskukykyyn lisääntyminen: yhä paremmin aseistetut joukot kykenevät toimimaan entistä nopeammin ja tulivoimaisemmin entistä kauempina omilta tukialueiltaan. Suhteellista puolustuskyvyn heikkenemistä ei juurikaan tapahdu, vaikka kymmenet- tai sadattuhannet sotilaita siirtyvät siviiliin ja panssareita romutetaan. Kehittyvällä tekniikalla huolehditaan tuhovoiman säilymisestä.

Aseidenriisunnalla saattaa olla joillakin maantieteellisillä alueilla jopa täysin nurinkurisia seurausvaikutuksia. Esimerkiksi näillä näkymin mahdollinen strategisten aseiden supistusratkaisu — ballististen strategisten ohjusten vähentäminen puoleen nykyisestä määrästä — saattaa Pohjolan aluetta ajatellen tuottaa paradoksaalisen tuloksen. Jos ratkaisun lopputuloksena on se, että lentokoneisiin sijoitettujen risteilyohjusten ja strategisten pommikoneiden ominaispaino START-sopimuksen seurauksena kohoaa, niin kuin odotettavissa on, tarkoittaa se lisähaasteita muun muassa Pohjolan ilmatilan puolustamiselle.

Totesin jo aikaisemmin, että suurvallat ja sotilasliittoutumat pitävät edelleen kiinni strategisista eduistaan. Mikään ei ole perusasettelmissa muuttunut, vaikka kylmän sodan ja liennytyksen aaltoliike näyttää nyt ilahduttavasti kulkevan kohti

jännityksen vähenemistä ja keskinäisen luottamuksen paranemista. Vuoropuhelu toimii ja meilläkin on aihetta optimismiin, mutta realistiseen optimismiin. Taustalla on nähtävä se, että koskaan ei aseiden sen enempää kuin poliittinenkaan valta ole ollut pysyvää. Nopeisiin muutoksiin on varauduttava. Arvaamattomia tekijöitä maapallollamme ovat myös kiihkomieliset, jopa sotaisat, uskonnolliset liikkeet, joiden vaikutus ulottuu nykyään kauas niiden perinteisen vaikutuspiiriin ulkopuolelle. Myös aliravitsemus ja nälkä, joiden syinä ovat muun muassa ympäristötuhot, eroosio, ilmaston muutokset, alueellinen liikakansoitus ja sodat, saattavat tulevaisuudessa aiheuttaa täysin ennakoimattomia seurauksia väestön liikehdinnässä ja kansainvälisessä politiikassa. Sama koskee etnisistä, uskonnollisista, ideologisista tai historiallisista syistä syntyneitä alueellisia kriisejä eri puolilla maailmaa, jotka edelleen odottavat rauhanomaista ratkaisuaan. Ratkaisemattomuus sisältää aina sotien eskalaation mahdollisuuden. Epätoivoisuus, tuhoutumisen pelko tai valloitus-halu saattavat myös johtaa joukkotuhouksien käyttöön sellaisten taholta, joilla ei ainakaan virallisesti katsota olevan tällaisia aseita.

Olen ehkä turhan pitkään esitellyt näkemyksiäni maailman menoon vaikuttavista tekijöistä. Saattaa myös olla, että ajatukseni koetaan synkkinä näin valoisan optimismin aikoina. Pelotteluun ei olekaan aihetta, mutta varsinkin pienen maan on varottava juoksemasta kansainvälisten suhdanteiden perässä.

Suomen turvallisuuspolitiikan lähtökohtana on ulkopoliittikan ensisijaisuus. Puolueettomuuspolitiikka on keino kansallisen turvallisuutemme lisäämiseksi. Sillä pyritään myös pitämään Suomi ristiriitojen ulkopuolella. Turvallisuuspolitiikan toisen osan, puolustuspolitiikan ja siinä nimenomaan sotilaallisen maanpuolustuksen painoarvo voi vaihdella tavallisen kansalaisen silmissä kansainvälisen jännityksen vaihteluiden mukaisesti. Sen todellinen arvo ulkopoliittikan tukijana ja varmistajana perustuu kuitenkin sen vakauteen ja pitkäjänteisyyteen. Historia on vääjäämättömästi osoittanut, että pysyvä staattinen tilanne kansainvälisessä kentässä on mahdottomuus. Samoin on käynyt kiistatta ilmi, ettei tulevaisuutta ole pystytty ennustamaan. Turvallisuuskysymysten hoidossa on usein jouduttu yllätystilanteisiin. Tästä löytyy omastakin lähihistoriastamme esimerkkejä. Kukapa Suomessa olisi uskonut kesällä 1938 että maamme on kuuden vuoden kuluttua sodassa Saksan kanssa Suomen Lapissa.

Mitä pienemmin resurssien toimitaan, sitä vähemmän on syytä harrastaa spekulatiivista puolustuspolitiikkaa. Ulkopoliittikka ilman riittävää puolustuskykyä merkitsee viime kädessä ratkaisuvallan antamista muille myös oman maan kohtalon kysymyksiä ratkaistaessa. Vain oman alueemme toisista riippumaton hallitseminen mahdollistaa uskottavan perustan muille toimenpiteillemme esimerkiksi maailmanrauhan edistämiseksi. Ulkovaltojen Suomeen kohdistuvien arviointien perusteella ja mukaisesti meihin kohdistuu turvallisuuspoliittisia odotuksia. Pienenä valtiona Suomen turvallisuus on voimakkaasti kytkeytyntä niihin sekä arviointeihin suomalaisten halusta ja kyvystä täyttää näitä odotuksia.

Turvallisuuspolitiikan erottamattoman kokonaisuuden seurauksena puolustuspolitiikan ja sotilaallisen maanpuolustuksen päämäärä on täsmälleen sama kuin ulkopoliittikan ja koko turvallisuuspolitiikan. Se on valtiollisen itsenäisyyden säilyttäminen ja kansalaisten elinmahdollisuuksien turvaaminen. Tavoitteena on elää rauhassa ja turvata kansalaisille mahdollisuudet kehittää yhteiskuntaamme ja elinehtojamme haluamallamme tavalla. Äsken sanomani koetaan jo liturgiaksi, mutta se sisältää syvän totuuden. Painopiste on selkeästi omissa kansallisissa edussa

ja näin on minusta oltava silloin, kun puhutaan itsenäisyydestä ja turvallisuudesta. Mitä paremmin omat asiamme hoidamme, sitä paremmin voimme ottaa huomioon myös toisten edut ja osallistua täysipainoisesti kansainvälisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Maamme turvallisuuden ydinkysymys on se, että ylläpidämme hyvät ja luottamukselliset suhteet Neuvostoliiton kanssa. Suurvaltanaapurimme tulee voida luottaa siihen, ettei sen turvallisuus ole uhattuna Suomen alueen kautta. Selkein turvallisuuspoliittinen odotus meitä kohtaan on kirjattu YYA-sopimukseen. Suomella on paitsi itsenäisenä valtiona, myös YYA-sopimuksenkin mukaan ensisijainen vastuu oman alueensa puolustamisesta. Vastuu ulottuu sopimustekstin mukaan maa-, meri- ja ilmatilaamme. Tämä edellyttää valtakunnan kaikkien osien puolustamista sekä siinä kaikkien puolustushaarojen panosta. Myös NATO:lla, USA:lla ja Norjalla, sekä erityisesti Ruotsilla on omat meihin kohdistuvat odotuksensa. Asetekniikan kehitys ja mahdolliset joukkojen supistukset Keski-Euroopassa viittaavat siihen, että Pohjois-Euroopan ja erityisesti pohjoisten merialueiden sotilaspoliittinen merkitys olisi kasvussa. Painoarvon vähenemistä ei ole nähtävissä. Arvioissamme turvallisuustilannettamme ja menettelytapojamme sen järjestyksi emme voi olla ottamatta huomioon muita. Euroopassa ja erityisesti Itä-Euroopassa on tapahtumassa laajoja muutoksia. On ilmeistä, että Suomen vakaus ja luotettavuus nimenomaan turvallisuuspoliittisessa mielessä koetaan tässäkin tilanteessa positiiviseksi ja aluetta rauhoittavaksi tekijäksi. Toimiakseen kriisejä estävänä ja turvallisuuspoliittista jatkuvuutta ylläpitävänä voimana Pohjolas- sa täytyy Suomen puolustuskyvyllä olla kansainvälistä uskottavuutta. Minulla on ollut viimeisen vuoden aikana tilaisuus tavata Neuvostoliiton puolustusministeri ja maan ylintä sotilasjohtoa useampaan otteeseen. He ovat ilmaisseet luottamuksensa Suomen kykyyn ja haluun huolehtia alueestaan ja tyytyväisyytensä Suomen maanpuolustuksen tasosta. Myös keskustelut Yhdysvaltain edellisen puolustusministerin ja pohjoismaisten kollegojeni kanssa ja heidän lausuntonsa uskottavuudestamme ja merkityksestämme antaa meille aihetta toimia siten, että omalta osaltamme ylläpidämme vakaata turvallisuuspoliittista tilannetta Pohjolassa.

Meidän uhkakuvamme on sellainen kansainvälinen tilanne, jossa ilmatilamme ja alueemme saattaisi tulla erilaisten hyväksikäyttöspekulaatioiden kohteeksi ja maamme näin vedetyksi mukaan kansainväliseen voimapolitiikkaan. Puolustusdoktriinimme perustuu tällaisten tilanteiden eli kriisien ja sodan ennaltaehkäisyyn. Alueemme hyväksikäytön suunnittelu on saatava torjutuksi jo ennalta mitattavin tai arvioitavin perustein, jotka osoittavat kyseisen toiminnan selvästi kannattamattomaksi. Ennaltaehkäisyyn uskottavuuden tärkeimpänä tekijänä on todellinen sodan ajan torjuntakyky. Torjuntakykymme tulee omata riittävyden ja uskottavuuden lisäksi myös tarvittava joustavuus. Mahdollisesti pitkäaikaisen, voimakkuudeltaan rajustikin vaihtelevan kansainvälisen kriisin hallitseminen omalta osaltamme edellyttää valmiutta vastata ennakoiden kulloiseenkin uhkaan. Valtiojohdolla tulee olla käytössään riittävä valikoima vaihtoehtoja vastaamaan erilaisia tilanteita. Näissäkin lopputulos riippuu viime kädessä valmiudestamme käydä kaikin käytettävissä olevin voimin torjuntataistelua.

Puolustusdoktriinimme keskeisenä ajatuksena on jo yli kaksi vuosikymmentä ollut alueellinen puolustus, joka kattaa koko valtakuntamme alueen. Puolustusjärjestelmämme täyttää hyvin sille asetetut vaatimukset myös tulevaisuudessa, koska se soveltuu kriisitilanteiden hallintaan ja hyökkäysten torjuntaan koko alueellamme.

Järjestelmä vastaa erikoisjoukkojen lisääntyneen käyttömahdollisuuden luomiin haasteisiin. Täysin puolustuksellisen doktriinimme perusrakenteen muuttamiseen ei ole tarvetta. Puolustuksellisuudesta puheenollen ja meidän doktriinimme viitaten voin olla samaa mieltä nykyisen eduskunnan puhemiehen kanssa siitä, että ”puolustuksellisuus on noussut eurooppalaisen sotilaspoliittisen keskustelun johto-ajatuksiksi.” Samoin voin yhtyä hänen näkemykseensä siitä, että ”on luotava sellainen sotilaspoliittinen asetelma, jossa mikään osapuoli ei tunne kriisitilanteessa houkutusta tai pakkoa ryhtyä ensimmäisenä hyökkäykseen.” Tätä periaatetta on Suomi noudattanut jo vuosikymmeniä.

Meillä saattaisi olla aiheellista pohtia lähinnä joukkotyyppien ja joukkojen käyttöperiaatteiden kehittämistä. Oman lisänsä painotuksen muuttumiseen tuovat myös rajalliset voimavaramme ja odotettavissa oleva resurssikehitys. Korkea, jokahetkinen valmius, ja jatkuvasti toimintavalmiit joukkomme sekä joustava valmiudensäätelykyky ovat säilyttämisen arvoisia peruselementtejä. Erikoisjoukkojen lisääntyminen ja liikkuvuus herättää kuitenkin kysymyksen siitä ehdimmekö oikeaan aikaan oikeaan paikkaan. Ennaltaehkäisy on tässäkin avainsana. Meidän on oltava valmiiksi niissä kohteissa ja niillä alueilla, jotka ovat hyökkääjän kannalta tärkeitä. Ne ovat todennäköisesti myös meille tärkeitä. Minusta suurisuuntaiset armeijakuntaoperaatiot tiettömillä metsäalueilla eivät saa jäädä ainoiksi suunnittelu-, toiminta- ja harjoitteluperusteiksi. Saattaa käydä niin, ettemme saa houkutelluksi hyökkääjää meille edullisille alueille kanavointirytyksistä huolimatta. Ratkaisutaistelut olisi voitava voittaa oikealla alueella jo ennen niiden käymistä. Näkisin, että jopa myös eräitä parhaiten varustettuja suojajoukkoprikaatejamme olisi valmistauduttava käyttämään taajamissa ja tiheästi rakennetuilla alueilla. Näiden tukena olisivat tietysti ne torjunta- ja erillisyyksiköt, jotka jo nyt on suunniteltu käytettäväksi puolustamaan asutuskeskuksiamme ja muita tärkeitä kohteitamme. Erityisesti nämä joukot olisi mielestäni muodostettava mittatilaustyönä tarpeen mukaan. Myös varustehankinnat voitaisiin suunnata siten, että aseistus ja muu varustus soveltuisivat taajamataisteluun.

Meillä on suunnitelmia joukkojen ryhmittämisestä asutuskeskuksiin, mutta käytännön harjoittelu on jäänyt kovin vähäiseksi. Asutuskeskusten puolustamista on harjoitettu metsissä. Jostain syystä meillä on vierastettu sotaväen tuomista asutuille alueille. En peräänkuuluta päivittäistä paukuttelua kaupungeissamme, mutta olisi varmaan hyödyllistä, että muutkin kuin johtajat perehtyisivät tulevaan toiminta-alueeseensa ja opettelisivat käyttämään valmiissa rakenteissa olevia valmiita linnoitteita. Samalla myös siviiliväestö saisi selkeän kuvan siitä, että joka kolkkaa tästä maasta aiotaan puolustaa. Prikaatien käyttö tällaisiin tehtäviin sitoisi voimaa tietysti entistä enemmän ja saattaisi ehkä vaarantaa operatiivisten yleisjoukkojemme täysimittaisen käytön strategisilla painopistealueillamme Lapissa ja eteläisellä rantamaalla Ahvenanmaata unohtamatta. Maavoimien riittävyys saattaa muodostua ongelmaksi tällaisessa ajattelussa kun jo nyt tiedämme, että prikaatimme kokonaisuudessa ei ole riittävä kaikkien valtakuntamme keskeisten osien puolustamiseksi.

Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää turvata paikallispuolustusjoukkojen toimintaedellytykset erityisesti alueellisten kohteiden puolustamisessa ja sissitoiminnassa. Paikallisjoukkojen merkitys korostuu myös erikoisjoukkojen torjunnassa kohteiden suuren määrän johdosta. Vaikka mobilisoisimme kaikki sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeisiin suunnitellut 6—700 000 reserviläistämme, niin heitä

riittäisi valtakunnan alueelle tasaisesti jaettuna kaksi miestä neliökilometrille. Tämä tieto ei juuri anna perusteita puheille voimamme ylimitoituksesta. Pinta-alaltaan kahdeksan kertaa pienemmän Sveitsin puolustamiseksi lasketaan tarvittavan 625 000 miestä. Sveitsiläiset ovatkin jo kauan säilyneet sodilta,

Suuret ikäluokkamme ovat jo yli nelikymmenvuotiaita. Ikäluokat pienenevät pienenemistään. Tämä edellyttää asevelvollisten kouluttamista entistä tarkemmin ja siviiliyhteiskunnan antaman opetuksen järkevää hyödyntämistä. Tekniikalla voidaan tietysti korvata miesmäärä tiettyyn rajaan saakka, mutta vain ihminen voi viime kädessä huolehtia siitä, että tämä maa säilyy itsenäisenä. Tekninen valvontalaite rekisteröi asioita, mutta se ei kykene puuttumaan asioihin. Me tarvitsemme jatkossakin yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan järjestelmämme. Se on tulevaisuudessakin ainoa järkevä, demokraattiseen yhteiskuntaamme sopiva ja myös huokein vaihtoehto. Ikäluokkien kouluttaminen vain osittain toisi mukanaan myös yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Arpajaismenettely kuuluu viime vuosisadalle ja toisaalta aseiden antaminen vain niiden käsiin, jotka niitä välttämättä haluavat, olisi vaarallinen vaihtoehto.

Mahdollisuutemme puolustaa valtakuntaa riippuvat viime kädessä maavoimien suorituskyvystä. Maavoimien kehittämisessä on etusijalle asetettu koko torjuntavoiman sijasta tärkeimpien suojajoukkoprikaatien kehittäminen. Käynnissä oleva työ kohdistuu ensisijassa liikkuvuuden, tulivoiman ja pimeätoimintakyvyn lisääntymiseen. Olemme joutuneet tahtomattamme tilanteeseen, jossa voimavaramme eivät läheskään riitä maavoimiemme kaikkien joukkojen vanhan kaluston uusimiseen.

Viimeisen viidentoista vuoden aikana on Suomessa vanhentuneena romutettu 170 000 käsiasetta ja lähes 4 000 tykkiä ja kranaatinheitintä. Vain murto-osa on voitu korvata uusilla. Tämä on samansuuntaista aseriisuntaa kuin suurvallat ovat harrastaneet, mutta me emme ole tehneet tästä asiasta omaa aseistariisuntaamme mainostavaa PR-elettä.

Lusikka on otettu kauniiseen käteen kuten sanotaan. Puolustuksemme kehitystyö ei perustu toiveisiin tai ylimitoitettuihin vaatimuksiin. Mistään ei mielestäni kannata kuitenkaan suoralta kädeltä luopua. Edellä kerrotuilla perusteilla on järkevää ja tarpeellista ylläpitää mahdollisimman suuria maavoimia vaikka vanhallakin kalustolla varustettuna. Käytännössä ylläpito muodostuu vain varastointikustannuksista. Viimeistään ensi vuosituhannelle siirryttäessä olemme uudessa tilanteessa. Silloin on uusien johtopäätösten aika.

Me elämme puolustushallinnossa sen mukaan, että puolustusmenojen osuus tulee jatkossakin olemaan vain noin 1,5 % bruttokansantuotteesta ja suhteellinen osuus budjetista noin 5,5 %. Tämä on se rahamäärä, jonka poliittiset päättäjät katsovat riittävän kansallisen turvallisuutemme henkivakuutusmaksuksi. Kuinka kauan puolustusvoimat voi lakisääteiset tehtävänsä näillä resursseilla toteuttaa jää nähtäväksi. Ellei se onnistu, on eduskunnan vähennettävä tehtäviä tai lisättävä rahallisia resursseja. Henkilökohtaisesti näkisin kuitenkin, että jos huolehdimme siitä, että maanpuolustukseen todella kohdistetaan noin 1,5 % BKT:sta vuosittain, annamme jonkin verran liikkumavaraa rahoituksellemme ja noudatamme samansuuntaista järkevää voimavarojen kohdentamispolitiikkaa kuin puolustusvoimissa on viime vuosina harjoitettu, tullaan tehtävistä selviytymään myös ensi vuosikymmenellä. Tinkien, mutta kuitenkin selviytyen. Teknisessä laadussa emme voi tavoitella huippua, vaan testattua ja kenttäkelpoista riittävän suorituskyvyn omaavaa tasoa.

Tässä yhteydessä voi myös todeta, että rajojemme ulkopuolella pidetään aseriisunnan tavoitteena 2,5 %:n puolustusmenoja bruttokansantuotteesta. Meillä määrä on ollut jo vuosikymmeniä noin 1,5 %. Eli voimme hieman leikkilisesti todeta, että korottamalla tasoa yhdellä prosentilla saavuttaisimme yleiseksi ohjenuoraksi otetun aseriisunnan tason.

Tulevalla vuosikymmenellä alkavat torjuntahävittäjiemme uusinnat Prikaati 90-uusintojen vielä jatkuessa. Ratkaisut tulisi tehdä pitkän tähtäyksen turvallisuuspoliittisten kriteereiden pohjalta eikä pelkästään lyhyen tähtäyksen talouskysymyksinä. Samoin olisi vältettävä ottamasta kantaa asioihin tunnekuohun vallassa ja kunkin hetkisten kansainvälisepoliittisten suhdanteiden sokaisemana. Jo torjuntakoneita hankittasessa oli tiedossa, että ne auttamatta vanhenevat 1990-luvulla. Käyttöikä päättyy kun valmistajan ilmoittamat lentotutikatot on saavutettu. Loppuunkuluneet on korvattava uusilla. Tällöin käy määrärahojen tilapäinen korottaminen ajankohtaiseksi.

Tehokkaallakaan ilmapuolustuksella ei ole merkitystä, ellei samalla kyetä nopeisiin tunnistus- ja torjuntatoimenpiteisiin. Tähän pystytään vain ja ainoastaan hävittäjätorjunnalla. Torjuntakyvyn ennaltaehkäisevä merkitys korostuu sodan uhan aikana, jolloin ilmatilamme loukkaukset ovat uhan konkreettisimpia ja todennäköisimpiä ilmenemismuotoja. Torjunnan on ulotuttava koko valtakunnan alueelle, joten jo ennestään pienestä konemäärästä ei ole varaa tinkiä. Ohjusilmatorjunnan kehittäminen on osa ilmapuolustuskokonaisuutta, jonka tehokkain ja taloudellisin toteutus saavutetaan hävittäjätorjunnan sekä ohjus- ja ammusilmatorjunnan yhteiskäytöllä. On myös esitetty mielipiteitä, että ilmapuolustuksemme hoidettaisiin vain ilmatorjuntaohjuksilla. Tällaiset ideat kuuluvat ilmeisesti vastuuttomille sotaintoilijoille. Ohjus ei tunnista, se vain tuhoaa. Emme voi lähteä siitä, että kaikki alueellemme tulevat, jopa täysin viattomatkin ilma-alukset ammutaan alas ilman muuta ja tunnistamatta. Kattavan ilmatorjuntajärjestelmän luominen Suomen kokoiseen maahan olisi käsittämättömän kallis hanke, joka moninverroin ylittäisi hävittäjien hinnan. Ideassa ei ole mitään mieltä.

Noin vuosikymmenelle ajoittuvan torjuntakonehankinnan rahoitusta on kauhisteltu. Hanke toki maksaa paljon, ja jos koneet jouduttaisiin maksamaan yhden vuoden aikana emme voisi siitä selviytyä. Siihen menisi koko puolustusbudjetti ja tuskin se riittäisikään. En halua vähätellä hankkeen hintaa, mutta tuon jälleen esiin jo kuluneen esimerkin: suomalaiset käyttävät yhdessä vuodessa napsimatta viinaan tuhansia miljoonia markkoja enemmän kuin noin kymmenelle vuodelle ajoittuva konehankinta maksaa. Samalle aikavälille laskettuna hanke muodostaa ehkä vajaan prosentin valtion vuosittaisesta budjetista. Tähän hyvinvoivalla Suomella on varaa. Tällä hetkellä elämme torjuntahävittäjähankeessa vaihetta, jossa alustavat tarjouspyynnöt on lähetetty sellaisille tahoille, jotka valmistavat vaatimustemme mukaisia koneita. Teknisen selvitystyön ollessa kesken on ennen aikaista ja kauppapoliittisesti epäviisasta tuoda esiin mihin hankinnat saattaisivat suuntautua.

Meripuolustuksemme on tällä vuosikymmenellä saavuttanut varsin tyydyttävän teknisen tason. Valvonta- ja torjuntakyky on modernin elektroniikan ja uusien ohjusten myötä todella kohentunut niin merivoimissa kuin rannikkotyöstön puolella. Meripuolustuksen suurimmat puutteet liittyvät ensi vuosikymmenellä erityisesti merikuljetuskalustoon. Osa kalustosta on jo nyt yli-ikäistä ja uutta tarvitaan, jotta taistelualusten ja rannikkolinnakkeiden toimintaedellytykset voidaan

turvata. Apu-, kuljetus- ja tukialusten tarpeen ajoittuminen Helsinki-2-luokan valmistamisen yhteyteen nyt lähivuosina aiheuttanee kuitenkin sen, että tukialusten osalta on sopeuduttava monille vuosille ajoittuviin hankintoihin. Ilman näitä aluksia ei kuitenkaan voida hyödyntää ajanmukaiseen kuntoon saatettuja taisteluosia, mikä heikentäisi torjuntakykyä ja olisi osoitus huonosti hyödynnetyistä investoinneista.

Arvoisat kuulijat!

Puheeni painopiste on ollut enemmänkin turvallisuuspolitiikkamme taustatekijöiden valottamisessa kuin maanpuolustuksemme kehitysnäkymissä. Tämä siitä syystä, että minusta on tärkeää, että puolustushallinnon johto pyrkii tuomaan esiin realistiset perusteet sille, mistä syystä itsenäinen Suomi tarvitsee uskottavat maa-, meri- ja ilmavoimat yhdeksi turvallisuuspolitiikkansa tukipilariksi. Yleensä on niin, että kun yksittäisiä puolustusvälinehankintoja käsitellään julkisuudessa on kaiken keskipisteenä raha. Taustat jäävät usein selvittämättä, jolloin mielipiteistä tulee sarja onttoja ja perusteettomia väittämiä. Teille, arvoisat Sotatieteellisen Seuran jäsenet, taustatekijät ovat varmasti selkeitä mutta pidän tärkeänä, että tiedätte minkä näkemyksen pohjalta puolustusministeri asioita ajaa.

Taustojen ja eräiden kehitysnäkymien ohella haluaisin vielä lyhyesti käsitellä erästä erittäin tärkeää voimavaraamme eli maanpuolustushenkeä. Viimeisin mielipidekysely osoittaa maanpuolustustahdon lievää laskua. Ulkopolitiikkamme ja maanpuolustuksemme saatetaan kokea turvalliselta vaikuttavassa ympäristössä itsestään selviksi ja pysyviksi perusarvoiksi, joiden hoitamisesta ei tavallisen kansalaisen kannata huolta kantaa. Jos turvallisuuspolitiikastamme huolehtiminen luistaa pienen valta- ja virkamieseliitin hoitoon ja kansalaisten mielenkiinto ja tuki katoaa, menetämme ehkä pysyvästi sen edun, minkä vankka maanpuolustustahto erityisesti pienelle kansalle merkitsee. Erityisesti nyt kun yhdentymiskehitys ja kansainvälistyminen etenee aimo harppauksin olisi määrätietoisesti ryhdyttävä toimiin mielenkiinnon lisäämiseksi turvallisuuspolitiikkaa kohtaan varsinkin nuorempien ikäluokkien keskuudessa. Juhlapuheilla ei asioita hoideta, ei myöskään maanpuolustuksen ehdoilla vaan mielestäni siten, että lähtökohdaksi otetaan kansalaisten toiveet ja edut. Uskon, että tämän päivän ihminen kokee oman hyvinvointinsa, taloudellisen turvallisuutensa, liikkuma- ja matkustusvapauden sekä demokratiamme perusoikeudet selkeämmin puolustettaviksi asioiksi kuin rajojen ja maa-alueemme koskemattomuuden. Konkreettisuus korostuu kun asiat viedään yksilötasolle. Kun lähtökohtamme on yleinen asevelvollisuus ja sen säilyttäminen, on tietysti luontevaa, että puolustusvoimat kantaa edelleenkin suuren osan vastuusta puolustustahtomme ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Hyvin motivoituneet ja koulutetut varusmiehet ja reserviläiset ovat maanpuolustushengen parhaita puolesta-puhujia. Puolustusvoimat on tehnyt hyvää työtä hengen puolesta. Katsoisin kuitenkin, että varusmiestemme ja reserviläistemme palvelusmotivaation parantamiseksi löytyy keinoja. Mielekkyyttä voidaan varmaan entisestään parantaa karsimalla sotilaan käytännön elämää hiertäviä turhanpäiväisyyksiä. Joutava hosuminen ja tarpeeton odottelu tulevat päällimmäisinä mieleen. Niiden vähentäminen antaa mahdollisuuden tiivistää ja tiukentaa koulutusta. Uskoisin myös, että pikkutarkka holhoaminen on aikansa elänyt.

Toinen tärkeä tekijä turvallisuuspoliittisten perustietojemme kohentajana on koululaitos. On todella tärkeää, että nykyopetus voisi antaa koululaisillemme

riittävän selkeät tiedot ulko- ja puolustuspolitiikasta tai esimerkiksi YYA-sopimuksen merkityksestä maallemme. Vain kansalliseen olemassaoloomme ja itsenäisyyteemme vaikuttavien perustekijöiden tunteminen, osaaminen ja tärkeäksi mieltäminen antaa nuorillemme riittävän selkänöjan kansainvälistyvässä maailmassa.

Vapailla tiedotusvälineillämme olisi vielä varmasti käyttämättömiä mahdollisuuksia vakiintuneen liturgian purkamisessa. Asialla olisi myös uutisarvonsa ja se antaisi perusteet vapaalle keskustelulle maamme turvallisuuspolitiikasta. Näin myös yksityiselle kansalaiselle annettaisiin mahdollisuus tuoda esiin mielipiteensä siitä, miten näitä koko kansalle kuuluvia asioita olisi hoidettava.

Arvoisat Sotatieteellisen Seuran edustajat! Haluan kiittää siitä, että minulle suotiin mahdollisuus tuoda Teille esiin näkemyksiäni tänä iltana. Samalla toivotan seuralle jatkuvaa menestystä tärkeässä työssänne maanpuolustuksemme hyväksi.